

การดูแลผู้ป่วยภายหลังรับการรักษา ด้วยศัลยกรรม

พว. เปรมฤดี บุญภัทรานนท์
6 สิงหาคม 2558

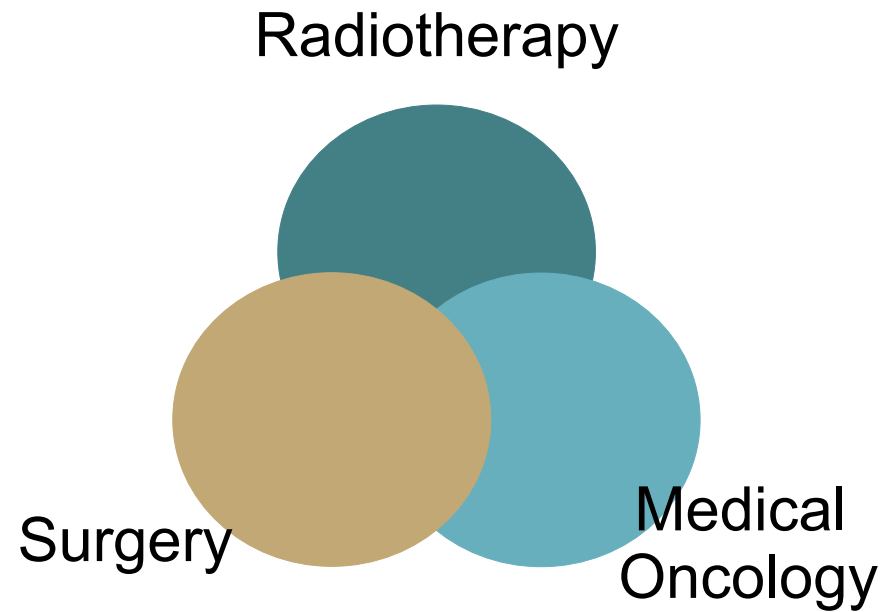
วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ัลยกรรมมะเร็ง

- มีความรู้ ความเข้าใจบทบาทของพยาบาลในการดูแลผู้ป่วย มะเร็งภายหลังการรักษาด้วยัลยกรรม
- ทราบถึงบทบาทของพยาบาลในการจัดการกับอาการและ ภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้น จากการรักษาด้วยัลยกรรม

Cancer treatment is multidisciplinary

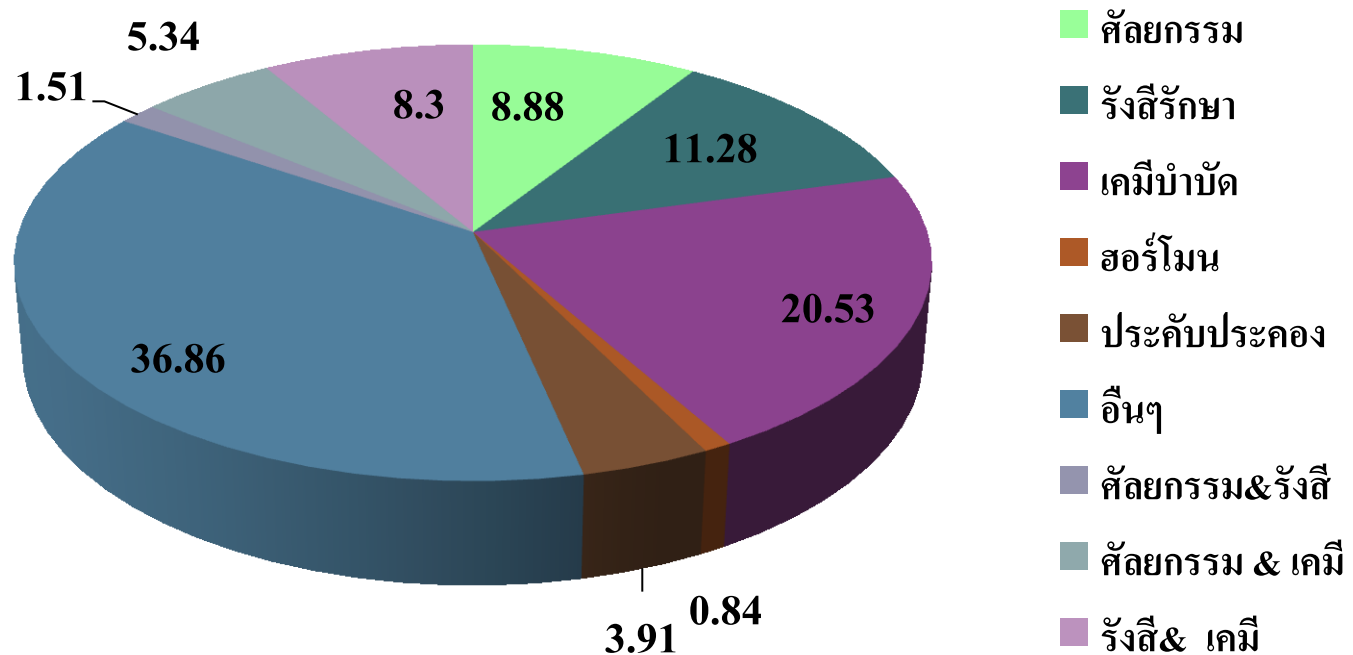
การวางแผนการรักษาผู้ป่วย
มะเร็ง ต้องใช้ทีมสหสาขา
เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล
(ศัลยกรรม รังสีรักษา
และเคมีบำบัด)

ทั้งนี้เพื่อให้เกิด ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด
ในการรักษาผู้ป่วยแต่ละราย

แผนภูมิแสดง จำนวนผู้ป่วยรายใหม่ จำแนกตามวิธีการรักษา

การรักษา

Hospital-Based Cancer registry Annual Report 2012:
National Cancer Institute

Role of Surgery

```
graph TD; A[Role of Surgery] --> B[Diagnosis / Staging]; A --> C[Preventive / Prophylaxis]; A --> D[Curative]; A --> E[Palliative]; D --> F[Reconstruction]; D --> E;
```

Diagnosis /
Staging

Preventive/
Prophylaxis

Curative

Reconstruction

Palliative

(Dose,AM. & Brueggen,C.,2008)

การดูแลผู้ป่วยหลังการรักษาตัวยกรมมะเร็ง

- การดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัด : ขึ้นกับชนิดของการผ่าตัด ชนิดของโรคมะเร็ง การรักษาที่เคยได้รับ สภาวะความต้องการด้านร่างกายจิตใจ ของผู้ป่วยแต่ละราย

คำถามที่มักพบได้บ่อย ๆ ภายหลังการรักษา:

- เป็นมะเร็งหรือไม่
- หมอตัดอะไรออกไปบ้าง หมอผ่าตัดออกได้หมดไหม
- มะเร็งแพร่กระจายไปหรือยัง
- ตัดออกไปแล้ว ต้องทำอย่างไร
- อื่น ๆ

ประเด็นในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดในระยะแรก

- ป้องกันการติดเชื้อที่ตำแหน่งแผลผ่าตัด
- การดูแล สาย ท่อระบายต่าง ๆ
- การติดตามการกลับมาทำงาน ของระบบต่าง ๆ ของร่างกาย ได้แก่ ระบบทางเดินหายใจ ระบบทางเดินอาหาร ระบบไตและทางเดินปัสสาวะ
- การดูแลด้านการยอมรับกับภาพลักษณ์ที่อาจเปลี่ยนแปลงไป ภายหลังการผ่าตัด

ประเด็นในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดในระยะพักฟื้นและเตรียมความพร้อมก่อนกลับบ้าน

- ป้องกันการติดเชื้อที่ตำแหน่งแผลผ่าตัด
- การผ่าตัดที่มีการสูญเสียหน้าที่ของอวัยวะหรือมีความพิการ มีผลกระทบกับการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การประกอบอาชีพ:
  - ให้คำแนะนำกับผู้ป่วยและญาติในการเฝ้าระวังความเสี่ยงต่าง ๆ ให้กำลังใจ เสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) ในการที่จะปรับตัวในการช่วยเหลือตนเอง และเข้าสู่สังคม
  - การผ่าตัดที่มีผลต่อการรับประทานอาหารและการดูดซึมสารอาหาร
- การผ่าตัดที่สูญเสียภาพลักษณ์ทางเพศ ได้แก่ ผ่าตัดเต้านม ผ่าตัดมะเร็งนรีเวช
- การผ่าตัดที่สูญเสียภาพลักษณ์ภายนอกที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต กรณีที่มีการผ่าตัดเปิดทวารใหม่

การผ่าตัดมะเร็งเรื้องรังศีรษะและคอ

FIGURE 1. Patient with lingual hemangioma at the outset of surgery following application of minimal anesthesia. Patient was conscious throughout surgery.

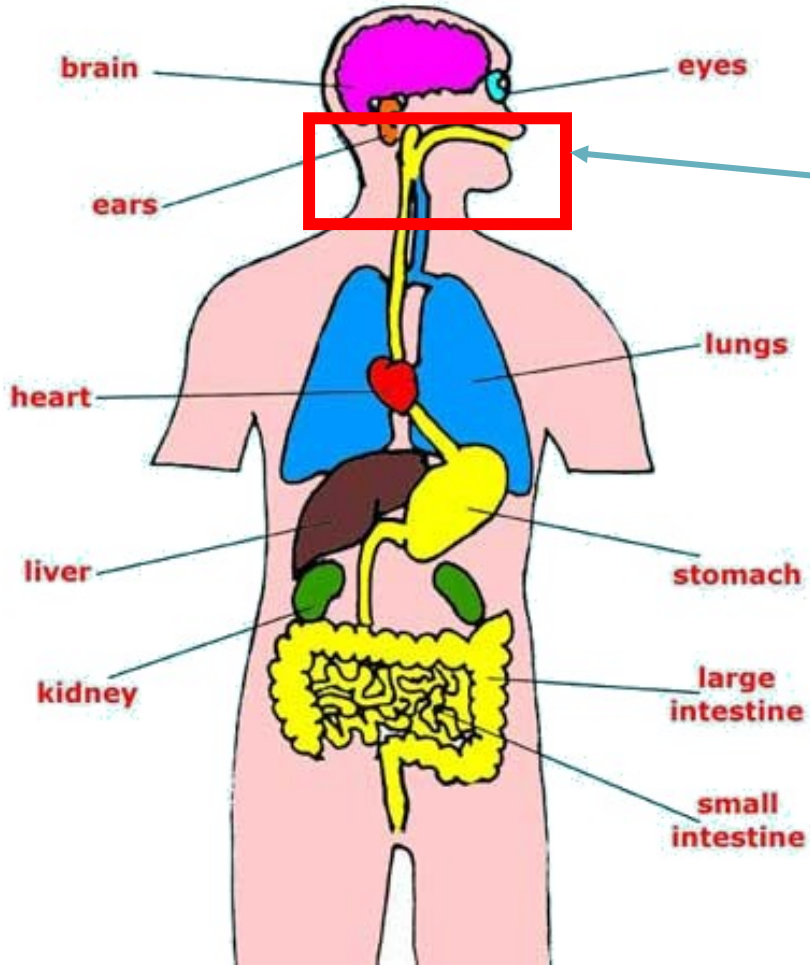
การดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดมะเร็งศีรษะและคอ

- ภายหลังการผ่าตัด ผู้ป่วยมักมีการเปลี่ยนแปลงทั้งภาพลักษณ์ภายนอก รวมทั้งช่องทางในการรับประทานอาหาร อาทิ การผ่าตัดบริเวณช่องปาก ลิ้น กล่องเสียง ไทรอยด์ ทำให้ต้องได้รับการเจาะคอหรือใส่สายยางให้อาหาร การผ่าตัดต้องนำเนื้องอกออกพร้อมกับต่อมน้ำเหลืองที่คอ และอาจมีการซ่อมเสริมเนื้อเยื่อที่ถูกตัดออกไปเพื่อเสริมภาพลักษณ์ให้กับผู้ป่วย

การผ่าตัด

ติรณะและคอ

- ✳ การกลืนลำบากหรือสำลัก
- ✳ การบวมเจ็บของเส้นประสาท
- ✳ การดูแลตนเองเมื่อมีท่อเจาะคอ
- ✳ พุดไม่ได้ จากการตัดกล่องเสียงออก
หมด
- ✳ การติ่งรังของบาดแผล

การดูแล...

- ผู้ป่วยที่มีปัญหาคลื่นไส้มาก และมีโอกาสสำลัก ต้องมีการปรับอาหารและระมัดระวังขณะกลืน
  - **วิธีการกลืนเพื่อป้องกันการสำลัก**
    - หายใจเข้าลึก ๆ แล้วกลืนหายใจไว้
    - ก้มหน้าให้ดวงซิดอกมากที่สุด
    - กลืนอาหารแรง ๆ ขณะที่กำลังกลืนหายใจแล้วค่อย ๆ ยกดวงขึ้น
    - จากนั้นไอ หลังการกลืนและหายใจออก

หายใจเข้าลึก ๆ - กลืนไว้ - กลืนอาหาร - ไอแรง ๆ - หายใจออก

การดูแล เมื่อมีอาการกลืนลำบากหรือสำลัก (ต่อ)

- หลังจากกลืนดำแรก ให้ไอเอาน้ำหรืออาหารที่ค้างอยู่ในปากออกให้หมด และกลืนซ้ำ ๆ หลาย ๆ รอบ (ให้ผู้ป่วยออกเสียง เพื่อมั่นใจว่าผู้ป่วยกลืนโดยไม่มีการสำลัก)
- ขณะกลืน ถ้าผู้ป่วยไอ หรือสำลัก ให้หยุดพัก
- แนะนำจัดสิ่งแวดล้อมให้สงบ เพื่อลดการรบกวนจากภายนอกและให้เวลากับผู้ป่วยไม่เร่งรัด ไม่ชวนคุยในขณะที่กลืน เพื่อให้ผู้ป่วยมีความตั้งใจและมีสมาธิในขณะที่กลืน

คำแนะนำ.....

- ดูแลความสะอาด ปากฟัน ก่อนรับประทานอาหารทุกมื้อ เพื่อกระตุ้นความอยากอาหารและลดปริมาณเชื้อแบคทีเรียในช่องปาก จัดทำให้ผู้ป่วยนั่งตัวตรง 90 องศา
- การจัดอาหารปริมาณให้เพียงพอ ตามความต้องการของผู้ป่วย
- การดูแลความสะอาดปาก ฟัน หลังการรับประทานอาหารทุกมื้อ
- กรณีผู้ป่วยใส่สายให้อาหาร : ต้องดูแลไม่ให้สายอุดตันหรือเลื่อนหลุด ให้อาหารตามสูตรและปริมาณที่พยาบาลแนะนำ

การดูแล...

- ผู้ป่วยที่ได้รับการเลาะต่อมน้ำเหลืองที่คอ เส้นประสาทบริเวณคอ อาจได้รับการบาดเจ็บหรือกระทบกระเทือน อาจทำให้เกิดปัญหา ไหล่ตก หรือ ปากเบี้ยว จากการบาดเจ็บของเส้นประสาท หรือ เกิดพังผืดบริเวณคอ
  - ควรแนะนำให้เข้าใจถึงภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นได้ ภายหลังการผ่าตัด
  - ส่งเสริมให้มีการบริหารคอและไหล่

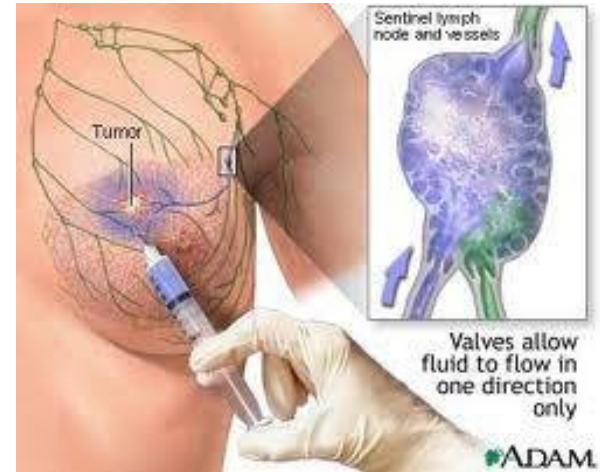
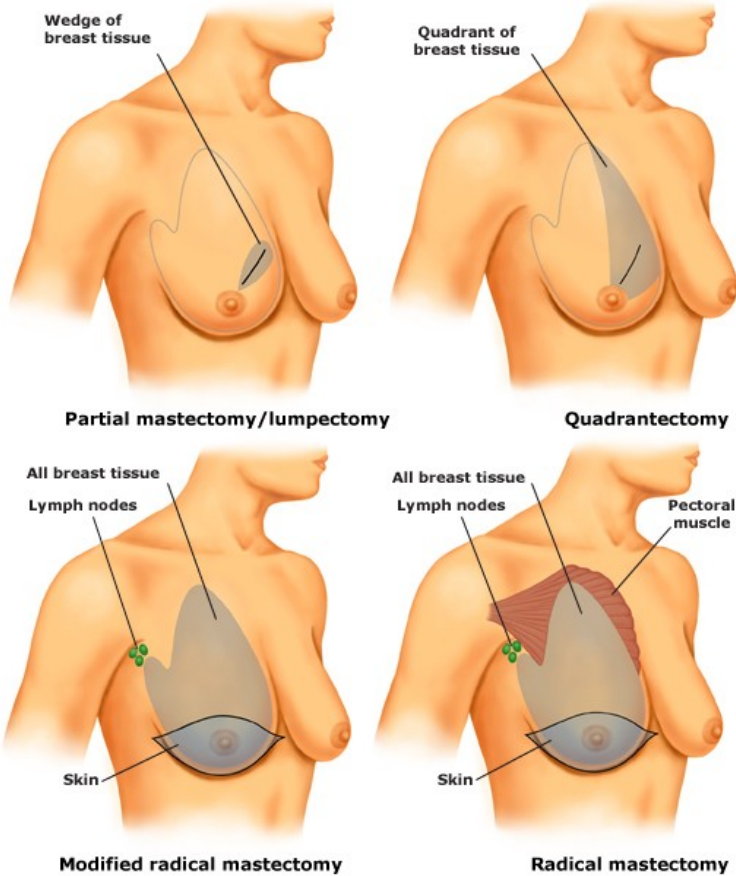
การดูแล...

- ผู้ป่วยที่มีการเจาะคอ ต้องดูแลไม่ให้เกิดการอุดตันทางเดินหายใจ และการติดเชื้อ
  - แนะนำการใช้ผ้าบาง ๆ พันรอบคอ เพื่อป้องกันฝุ่นละอองและลดการแพร่กระจายของเชื้อโรค
  - หลีกเลี่ยงบริเวณที่ใช้เครื่องปรับอากาศที่มีความชื้นน้อย
  - การทำความสะอาด ท่อชั้นในของท่อเจาะคอ (Inner tube)
  - งดว่ายน้ำ

การดูแล...

- ผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัดต่อมไทรอยด์ออกทั้งหมด
  - แนะนำการรับประทานยาฮอร์โมนอย่างต่อเนื่อง
  - สังเกต อาการขาดฮอร์โมน หรือ ฮอร์โมนน้อยกว่าปกติ เช่น ผิวหนังแห้ง เบื่ออาหาร ง่วงซึม หนาวง่าย
- ผู้ป่วยที่ตัดกล่องเสียงออกทั้งหมด อาจไม่รู้รส และกลืน ในช่วงแรก ๆ และจะพูดไม่ได้
  - ในช่วงหลังผ่าตัด 1-2 เดือน เมื่อแผลผ่าตัดหายดี : แนะนำเรื่องการฝึกพูด โดยใช้หลอดอาหาร แทนกล่องเสียง หรือใช้เครื่องช่วยในการออกเสียง

การดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดมะเร็งเต้านม

ผลกระทบล้างผ่าตัดเต้านม

1. เนื้อตายของผิวหนังบริเวณที่ผ่าตัด
2. มีสิ่งคั่งหลัง (Seroma) คั่งใต้ผิวหนังบริเวณแผลผ่าตัด และรักร้าว
3. การบาดเจ็บของเส้นประสาทแขน
4. แขนบวม
5. ข้อไหล่ติด : องศาการเคลื่อนไหวข้อไหล่ ↓
  - เจ็บตึงแผล
  - ไม่บริหารแขน → drain ออกมากและนาน

ข้อหลักเลียง เพื่อป้องกัน และ ดันหา ภาวะแขนบวม

หลักเลียงการใช้แขนข้างผ่าตัดทำกิจกรรม ดังต่อไปนี้

- หลักเลียงการยกของหนัก การอุมเด็ก รวมทั้งใช้แขนข้างผ่าตัด ดึง ดัน ผลัก หรือลากจูงวัตถุที่มีน้ำหนักมากกว่า 2 กิโลกรัม เนื่องจากเป็นการส่งเสริมให้เกิดภาวะแขนบวมได้ง่าย และเมื่อเกิดแล้ว โอกาสรักษาให้แขนกลับมาอยู่ในสภาพปกติทำได้ยาก หรือไม่สามารรักษาได้
- หลักเลียงการกดรัด หรือการรับน้ำหนักที่บ่าข้างที่ทำผ่าตัดเต้านม เช่น การสะพายกระเป๋า การแบกของหนัก การใส่เสื้อชั้นในที่มีสายรัด บ่าตึง หรือเสื้อผ่าที่มียางรัดบริเวณแขน

ข้อหลักเลียง เพื่อป้องกัน และ ค้นหา ภาวะแขนบวม (ต่อ)

ปกติแขนข้างที่มีการตัดเลาะต่อมน้ำเหลืองที่รักแร้ จะทำให้การไหลเวียนของเลือดและน้ำเหลืองไม่ค่อยดีอยู่แล้ว หากทำกิจกรรมดังกล่าว จะส่งเสริมให้การไหลเวียนของเลือดและน้ำเหลืองไม่ดียิ่งขึ้น

- หลักเลียงการใส่เครื่องประดับ เช่น แหวน กำไลข้อมือ นาฬิกาข้อมือ เป็นต้น

บางครั้งอาการบวมเกิดขึ้นโดยที่ผู้ป่วยยังไม่รู้สึก ดังนั้น การใส่เครื่องประดับอาจเกิดปัญหาหากถอดเครื่องประดับไม่ได้ หรืออาจทำให้เกิดบาดแผลบริเวณที่สวมใส่เครื่องประดับ และถ้าปล่อยไว้จะส่งเสริมให้อาการบวมรุนแรงมากขึ้น

หลักเลี่ยงการบาดเจ็บของเนื้อเยื่อของแขน

- เพื่อลดการตึงของเลือดและน้ำเหลือง บริเวณที่บาดเจ็บ โดยแนะนำให้หลักเลี่ยงกิจกรรม ดังต่อไปนี้
  - การเจาะเลือด ฉีดยา วัตความดันโลหิต
  - การได้รับความร้อนต่าง ๆ เช่น ความร้อนจากเตารีดผ้า ความร้อนจากเตาไฟสำหรับประกอบอาหาร ความร้อนจากแสงแดด เป็นต้น
  - การประคบร้อน เช่น ลูบประคบร้อน กระเป๋าน้ำร้อน กระเป๋ไฟฟ้า ทายาร้อน(ยาหม่อง น้ำมันมวย) การอาบน้ำอุ่น ไม่ควรใช้ฝักบัวฉีด บริเวณแขนข้างที่ผ่าตัดเป็นเวลานาน ๆ รวมทั้งการอบไอน้ำ และการแช่ลงในน้ำร้อน

หลักเลี่ยงการบาดเจ็บของเนื้อเยื่อของแขน (ต่อ)

- เพื่อลดการดั่งของเลือดและน้ำเหลือง บริเวณที่บาดเจ็บ โดยแนะนำให้หลักเลี่ยงกิจกรรม ดังต่อไปนี้
  - การได้รับความเย็นจัด เช่น การหยิบจับน้ำแข็งด้วยมือเปล่า การประคบด้วยน้ำแข็ง เป็นต้น
  - การบีบนวดแขนรุนแรงจนเป็นรอยช้ำ
  - การสัมผัสสารเคมี เช่น การล้างจาน การซักผ้า เป็นต้น

หลักเลี่ยงการเกิดบาดแผลอักเสบ และอาจเกิดการติดเชื้อ

โดยแนะนำให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

- ระวังการใช้มีดโกนเพื่อโกนผมหรือขน การตัดเล็บ รวมถึงการใช้ของแหลม และของมีคมทุกชนิด
- ระวังแมลง/สัตว์กัดต่อย เช่น ยุง ด้ง ต่อ แตน เป็นต้น

การบาดเจ็บการเกิดบาดแผล และการเกิดอักเสบติดเชื้อของแขนข่าง่าตัดมีผลทำให้แผลหายช้า เกิดภาวะแขนบวมได้ง่าย เนื่องจากการไหลเวียนของเลือดไม่ดี

ข้อปฏิบัติในการดูแลตนเองสำหรับผู้ป่วย ที่เสี่ยงต่อการเกิดแขนบวม

- ต้องแจ้งแพทย์/พยาบาลให้รู้ว่าแขนข้างใดได้รับการผ่าตัดเต้านม ร่วมกับการตัดเลาะต่อมน้ำเหลืองเมื่อผู้ป่วยเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลต่าง ๆ
- สวมปลอกแขน ใส่เสื้อแขนยาว กางร่มเมื่อออกกลางแจ้งโดยเฉพาะในช่วงเวลา 10.00-16.00 น. เพื่อหลีกเลี่ยงผิวหนังไหม้เกรียมจากแสงแดด

ข้อปฏิบัติในการดูแลตนเองสำหรับผู้ป่วย ที่เสี่ยงต่อการเกิดแขนบวม

- ป้องกันการเกิดบาดแผลของแขนข้างที่ผ่าตัด เพราะแผลจะหายช้า และหลีกเลี่ยงการติดเชื้ที่แผล
  - รักษาความสะอาดผิวหนังของแขนข้างผ่าตัด และดูแลมือและเล็บให้ชุ่มชื้น แนะนำให้ใช้ โลชั่นทาบำรุงผิวหนังได้ ถ้าผิวหนังแห้งแตก
  - ใส่ถุงมือเมื่อทำงานบ้าน ถ้าจำเป็นต้องใช้ของมีคม เช่น ใช้เข็มเย็บผ้า ควรระวังไม่ให้เกิดบาดแผล อาจใช้ปลอกนิ้วสวมใส่ป้องกันเข็มทิ่มตำ
  - ถ้าจำเป็นต้องโกนขน แนะนำให้ใช้มีดโกนที่มีอุปกรณ์ป้องกัน และหลังโกนขนเสร็จต้องทำความสะอาดผิวหนังและซับให้แห้ง ระวังอย่าให้เกิดบาดแผล
  - กรณีเกิดบาดแผลที่แขนข้างผ่าตัดเต้านม ให้ทำความสะอาดแผล อาจทายาฆ่าเชื้อปิดแผลด้วยผ้าสะอาดให้มิดชิด ระวังอย่าให้แผลถูกน้ำจนกว่าแผลจะหาย หากแผลมีการอักเสบ บวมแดง มีหนอง ให้รีบปรึกษาแพทย์

ข้อปฏิบัติในการดูแลตนเองสำหรับผู้ป่วย ที่เสี่ยงต่อการเกิดแขนบวม

- ถ้าถูกแมลงสัตว์กัดต่อย โดยเฉพาะแมลงมีเหล็กใน เช่น ูกผึ้งต่อย ต้องทำความสะอาดผิวหนังที่ถูกผึ้งต่อย แล้วประคบด้วยกระเป๋าน้ำแข็ง (ห้ามวางกระเป๋าน้ำแข็งโดยตรงกับผิวหนัง ต้องห่อผ้าก่อนวาง) ยกแขนสูงขึ้น และสังเกตความผิดปกติของแขน **ถ้าพบการอักเสบของผิวหนังต้องปรึกษาแพทย์**
- ดูแลควบคุมน้ำหนักตัวไม่ให้อ้วน

คำแนะนำเมื่อรู้สึกว่าเกิดภาวะแขนบวม

- ใช้หมอนรองแขนข้างผ่าตัดให้สูงกว่าระดับหัวใจ โดยให้ฝ่ามือคือส่วนที่อยู่สูงที่สุดและลดหลั่นความสูงลงเป็นข้อมือ ข้อศอก และข้อไหล่ ยกให้สูงนานประมาณ 45 นาที ปฏิบัติ ครั้ง/วันจนรู้สึกว่าแขนกลับสู่สภาพปกติหรือใกล้เคียง
- ขณะที่วางแขนบนหมอนให้บริหารแขนด้วยการกำ และคลายมือสลับกันประมาณ 15-25 ครั้ง ให้ปฏิบัติ 3-4 ครั้ง/วัน หรือทุกครั้งที่ทำข้อแรก
- ถ้าทำแล้วอาการบวมไม่ลดลง หรือลดลงน้อย ให้ปรึกษาแพทย์พยาบาล หรือนักกายภาพบำบัด

การช่วยเหลือ: การบริหารข้อไหล่

1. ทำไต่ฝาผนัง

1.1 ไต่ฝาผนังด้านหน้า

1.2 ไต่ฝาผนังด้านข้าง

การช่วยเหลือ: การบริหารข้อไหล่

2. ทำยกมือข้ามบ่าไปด้านหลัง

3. ทำโอบรักแร้

การช่วยเหลือ: การบริหารข้อไหล่

4. ทำฟिंगมูมนั่ง

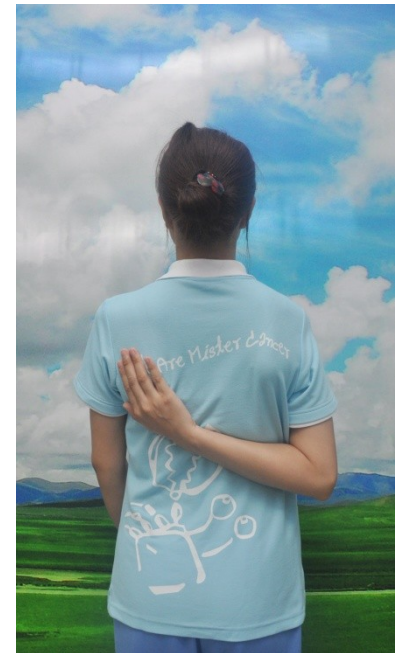

5. ทำกางตอก

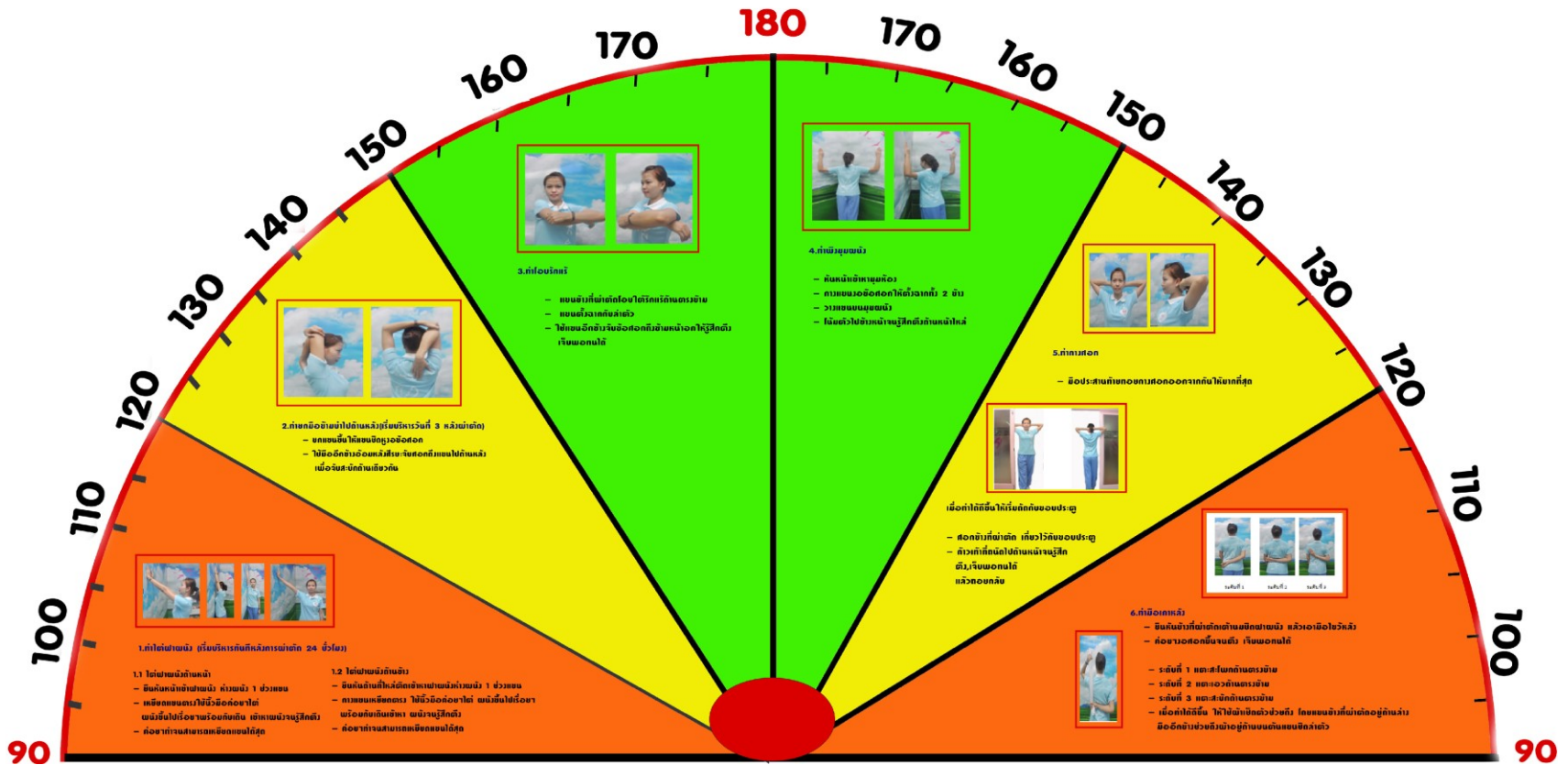

การช่วยเหลือ: การบริหารข้อไหล่

6. ทำมือเกาหลัง

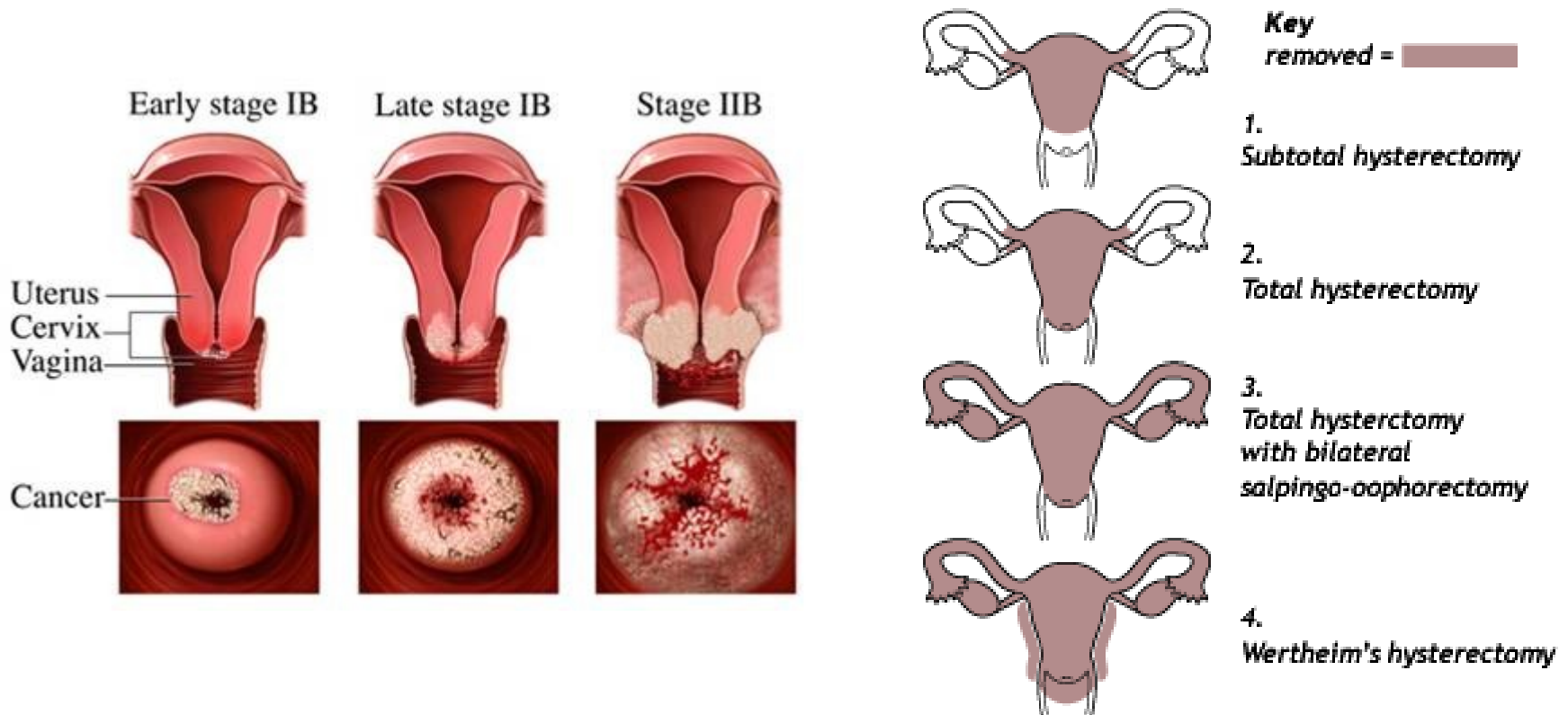
การประเมินองศาการเคลื่อนไหวข้อไหล่

Thai Arthrometric Navigator Scale: TAN scale

From: <http://www.nci.go.th>

การดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดมะเร็งปากมดลูก

การผ่าตัดมะเร็งปากมดลูกที่พบบ่อย

- การผ่าตัดเอามดลูก ปีกมดลูก และรังไข่ทั้งสองข้างผ่านออกทางหน้าท้อง
- การผ่าตัดเอามดลูกและเนื้อเยื่อรอบ ๆ ออก ให้เป็นบริเวณกว้างมากกว่าตัดมดลูกโดยทั่วไปรวมทั้งเลาะต่อมน้ำเหลืองในอุ้งเชิงกรานทั้งสองข้าง
- การผ่าตัดเอามดลูก ปีกมดลูก และรังไข่ทั้งสองข้างออกทั้งหมด โดยวิธีผ่านกล้องส่อง
- **อาการผิดปกติที่อาจเกิดขึ้นเมื่อท่านกลับบ้าน** ได้แก่ อาการแทรกซ้อนของทางเดินปัสสาวะ การเกิดถุงน้ำเหลืองในท้องน้อย การติดเชื้อที่แผลผ่าตัด แผลแยก และชาบวม เป็นต้น

ภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัดมะเร็งปากมดลูก

- ภาวะแทรกซ้อนทางเดินปัสสาวะ

หลังผ่าตัดผู้ป่วยอาจมีอาการปัสสาวะไม่ออก หรือปัสสาวะเองไม่ได้ ต้องทำการสวนปัสสาวะทั้งเป็นครั้ง ๆ แต่โดยทั่วไปร้อยละ 70-90 ของผู้ป่วย จะสามารถถ่ายปัสสาวะได้เองภายใน 30 วัน พยาบาล จะมีการเตรียมความพร้อม โดยฝึกการทำงานของกระเพาะปัสสาวะ ก่อนการจำหน่ายกลับบ้าน หรือสอนการสวนปัสสาวะด้วยตนเอง ก่อนกลับไปพักฟื้นที่บ้าน และนัดตรวจติดตามอาการเป็นระยะ เพื่อดูการทำงานของกระเพาะปัสสาวะ

ภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัดมะเร็งปากมดลูก

- กุญน้ำเหลืองในท้องน้อย ระยะเวลาที่เกิดกุญน้ำเหลืองส่วนใหญ่เกิดขึ้นหลังผ่าตัดประมาณ 2-4 สัปดาห์ และหายไปเองภายใน 6-8 สัปดาห์ แต่ถ้าอาการไม่หาย และมีการติดเชื้อ จะกลายเป็นฝีหรือโพรงหนอง ทำให้ผู้ป่วยมีอาการปวดแน่นในอุ้งเชิงกราน ถ้าอาการมากขึ้นจะมี **ขาบวม มีภาวะไตบวมน้ำหรือกรวยไตอักเสบ**

ภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัดมะเร็งปากมดลูก

- ขาบวม อาจเกิดได้จากหลายสาเหตุ เช่น มีถุงน้ำเหลืองในท้องน้อย หรือมีภาวะหลอดเลือดดำมีลิ่มเลือด เป็นต้น ถ้ามีอาการดังกล่าว ควรไปพบแพทย์เพื่อหาสาเหตุของอาการและให้การรักษา

การดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดมะเร็งปากมดลูก

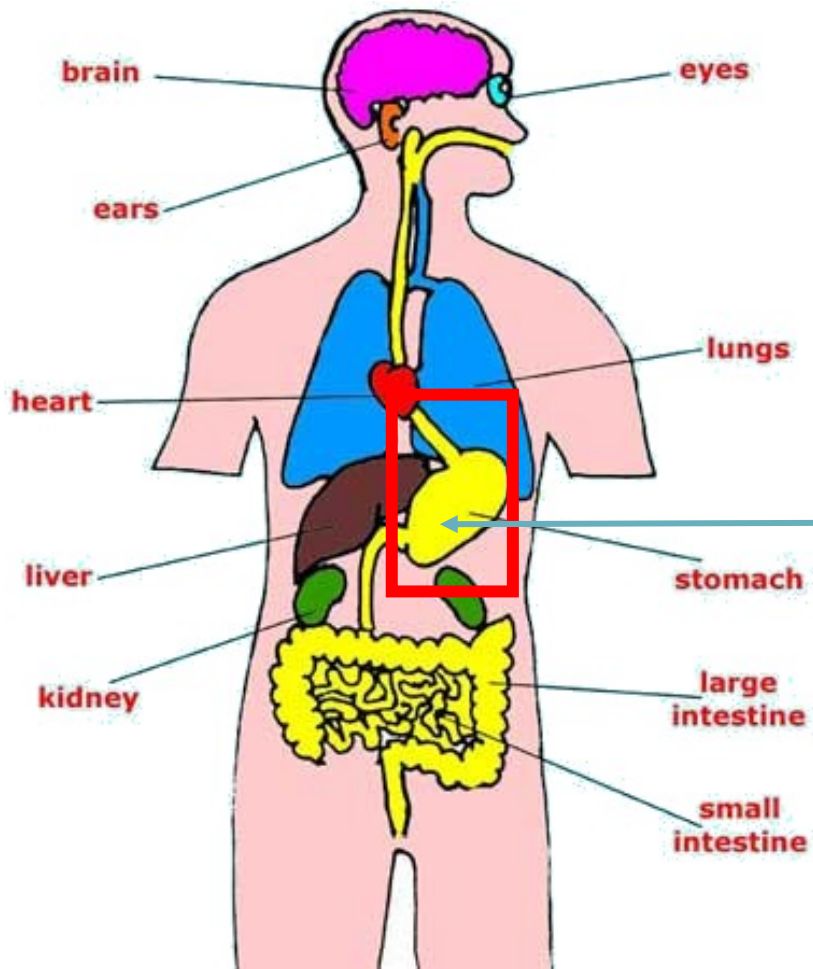
- ผู้ป่วยที่ผ่าตัดรังไข่ออกทั้งสองข้าง อาจมีภาวะกระดูกพรุน ดังนั้น ท่านควรรับประทานอาหารที่มีแคลเซียมควบคู่ด้วย เช่น นม(ควรเป็นชนิดพร่องมันเนย) ปลาตัวเล็กชนิดรับประทานได้ทั้งตัว เต้าหู้ น้ำเต้าหู้ และผักใบเขียว เป็นต้น
- การพักผ่อนและการทำงาน ท่านควรหยุดพักการทำงานอาชีพ ประมาณ 30 ถึง 45 วัน หลังผ่าตัด แต่สามารถทำกิจวัตรหรืองานบ้านเบา ๆ ได้ และไม่ควรรยกของหนักเกิน 5 กิโลกรัม เพราะจะทำให้เกิดการเกร็งของกล้ามเนื้อในช่องท้อง ทำให้แผลภายในฉีกขาดได้

การดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดมะเร็งปากมดลูก

- การมีเพศสัมพันธ์ ควรงดหลังการผ่าตัด 4-6 สัปดาห์ หรือจนกว่าแพทย์จะอนุญาต
- สังเกตอาการผิดปกติ ได้แก่ อาการปวดบริเวณท้องน้อย มีสิ่งคัดหลั่งเป็นหนองหรือน้ำมีกลิ่นเหม็นออกมาทางแผลหรือช่องคลอดมากกว่า 3 สัปดาห์ บางครั้งอาจมีชิ้นเนื้อหลุดออกมาได้ ถ้ามีเลือดออกมาเป็นก้อน ๆ ต้องเปลี่ยนผ้าอนามัยทุก ๆ 1-2 ชั่วโมง แผลผ่าตัดมีลักษณะบวม แดง ร้อน มีไข้สูง หากมีอาการใดอาการหนึ่งข้างต้น
ให้รีบมาพบแพทย์ทันที ไม่ต้องรอนถึงวันนัด
- มาตรฐานตามนัด เพื่อตรวจดูการกลับคืนสู่สภาพปกติและติดตามดูความผิดปกติอื่น ๆ ร่วมด้วย

การดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดมะเร็งเรื้องปากมดลูก

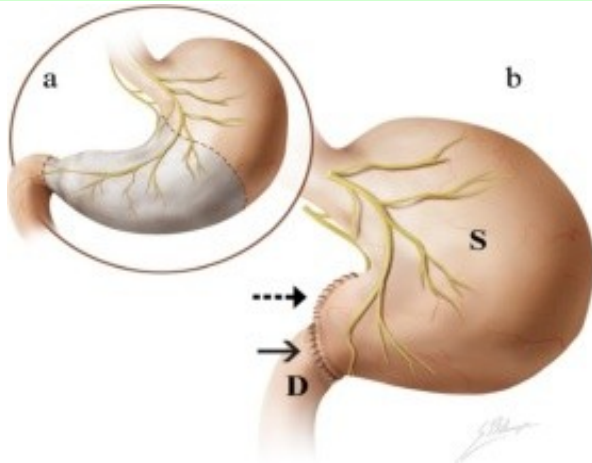
- ผู้ป่วยที่ผ่าตัดรังไข่ออกทั้งสองข้าง อาจมีภาวะกระดูกพรุน ดังนั้น ท่านควรรับประทานอาหารที่มีแคลเซียมควบคู่ด้วย เช่น นม(ควรเป็นชนิดพร่องมันเนย) ปลาตัวเล็กชนิดรับประทานได้ทั้งตัว เต้าหู้ น้ำเต้าหู้ และผักใบเขียว เป็นต้น
- การพักผ่อนและการทำงาน ท่านควรหยุดพักการทำงานอาชีพ ประมาณ 30 ถึง 45 วัน หลังผ่าตัด แต่สามารถทำกิจวัตรหรืองานบ้านเบา ๆ ได้ และไม่ควรรยกของหนักเกิน 5 กิโลกรัม เพราะจะทำให้เกิดการเกร็งของกล้ามเนื้อในช่องท้อง ทำให้แผลภายในฉีกขาดได้

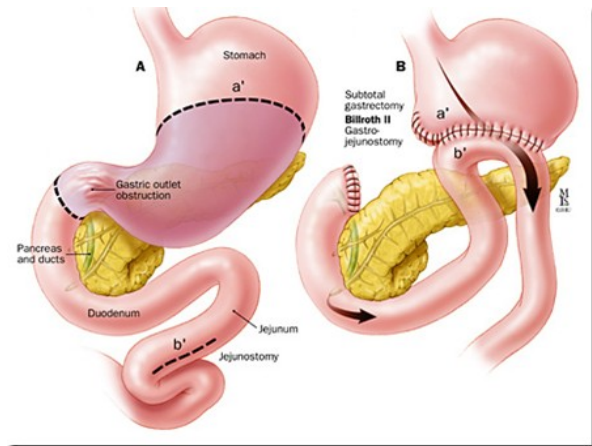
การผ่าตัด

กระเพาะ
อาหาร

การดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดมะเร็งกระเพาะอาหาร

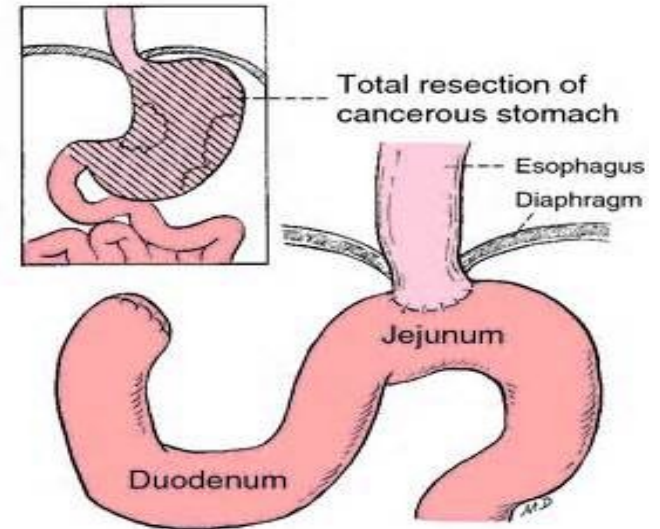

Gastro duodenostomy

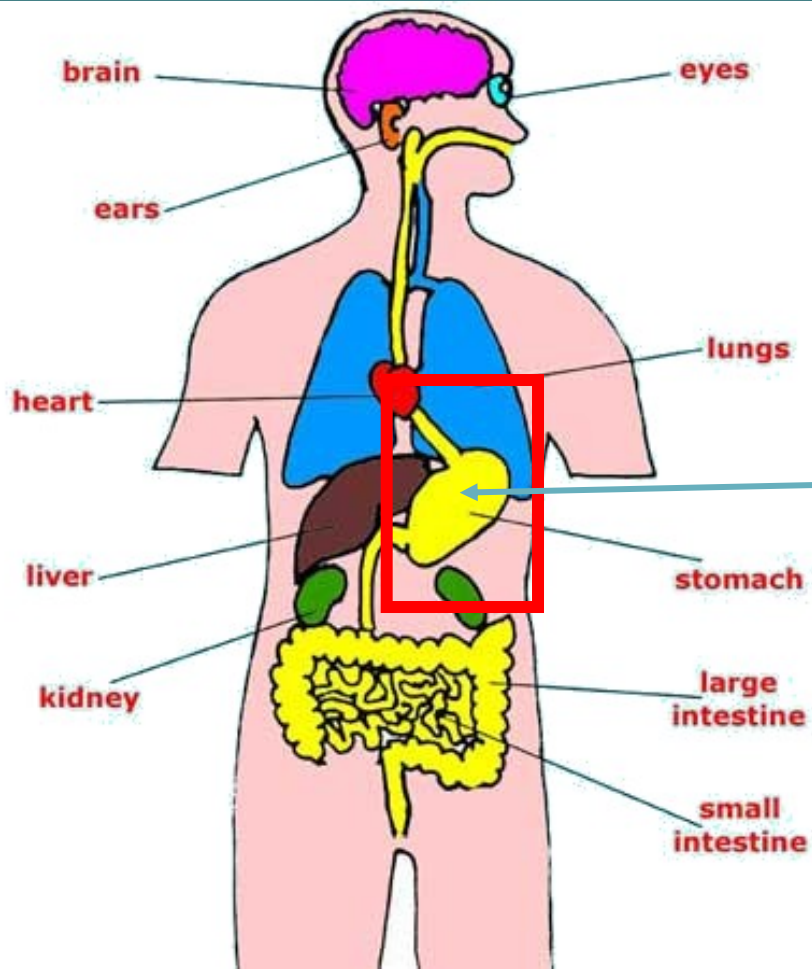
Gastro jejunostomy

**การผ่าตัดออกบางส่วน
(Partial or Subtotal Gastrectomy)**

การผ่าตัดกระเพาะอาหารออกทั้งหมด

total gastrectomy

การผ่าตัด

กระเพาะอาหาร

✳️ Dumping Syndrome

- ✳️ ภาวะทุพโภชนาการ : ไขมัน โปรตีน ธาตุเหล็ก
- ✳️ ภาวะพร่องวิตามิน B 12
- ✳️ ระบบการย่อยอาหารบกพร่อง

ผลกระทบ

Dumping syndrome

เป็นกลุ่มอาการที่เกิดจากอาหารระบายออกจากกระเพาะเข้าลำไส้เล็ก รวดเร็วเกินไปจนลำไส้เกิดการโป่งพอง ถ้าอาหารมีความเข้มข้นสูง จะมีการดูดซึมน้ำเข้าไปในลำไส้ จะเกิด 5-10 นาทีหลังอาหาร อาการทาง vasomotor ได้แก่ปวดท้อง อาเจียน ตามด้วยเหงื่อแตก เวียนศีรษะ ใจสั่น มี 2 ชนิด โดยเรียกชื่อตามเวลาที่เกิดอาการหลังจา การรับประทานอาหาร คือ

- * **Early dumping syndrome** เกิดอาการภายหลังการ รับประทานอาหารประมาณ 10-30 นาที
- * **Late dumping syndrome** เกิดอาการภายหลังการ รับประทานอาหารแล้ว 2-4 ชม.

การดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัด เมื่อเกิดภาวะ Dumping syndrome

- ให้คำแนะนำให้ผู้ป่วยเปลี่ยนแปลงลักษณะการรับประทานอาหาร คือ กินอาหารในแต่ละมื้อให้น้อยลงแต่กินให้บ่อยขึ้น
- หลีกเลี่ยงการกินอาหารที่มี carbohydrate สูง โดยเฉพาะของเหลว และอย่าพยายามดื่มน้ำในขณะที่กินอาหาร อาการมักดีขึ้นในช่วง 6 เดือนแรกหลังผ่าตัด
- ในกลุ่มที่เป็น Late dumping syndrome แนะนำให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการรับประทานอาหาร ให้รับประทานอาหาร carbohydrate น้อยลง ในแต่ละครั้ง แต่ให้รับประทานมื้อเล็ก ๆ ระหว่างมื้ออาหาร
- ดูแลให้สารอาหารและวิตามินทดแทน

การดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัด

1. ประเมินภาวะทุพโภชนาการก่อนผ่าตัดและติดตามต่อเนื่องหลังผ่าตัด
2. ส่งเสริมภาวะโภชนาการอย่างเหมาะสมตั้งแต่ก่อนผ่าตัดและต่อเนื่องหลังผ่าตัด
  - ชนิดของอาหาร
  - การปฏิบัติตัวก่อน ขณะ และหลังรับประทานอาหาร

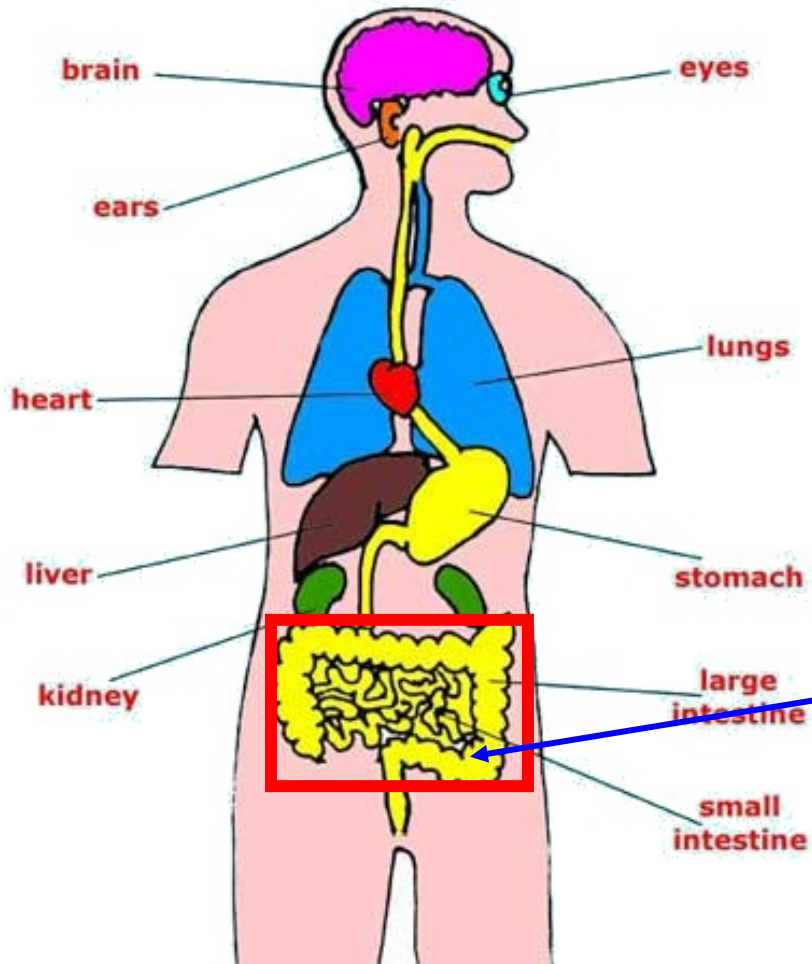
การดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัด

- การพิจารณาให้ วิตามิน B 12 ทดแทน : ในกรณี ที่พบว่า ผู้ป่วยมีภาวะพร่องวิตามิน B12 ภายหลังการผ่าตัด
- แนะนำการรับประทานอาหารที่มี วิตามิน B12

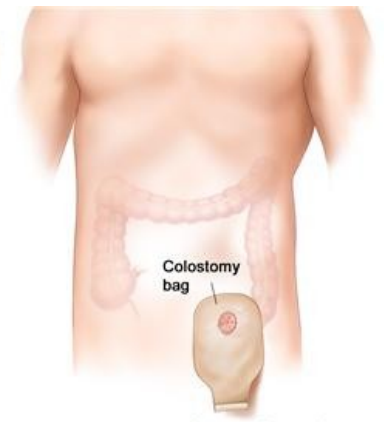
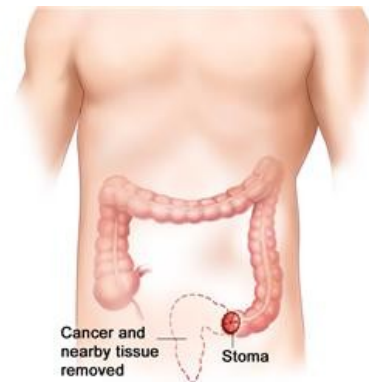
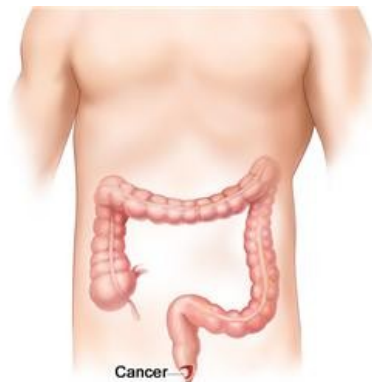
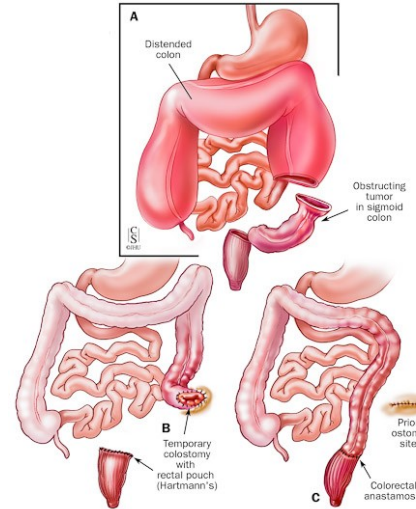
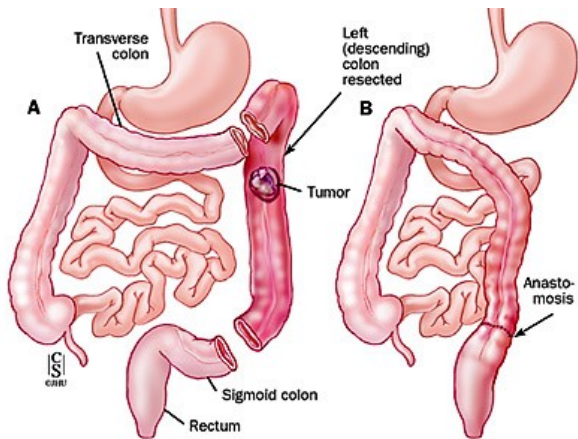
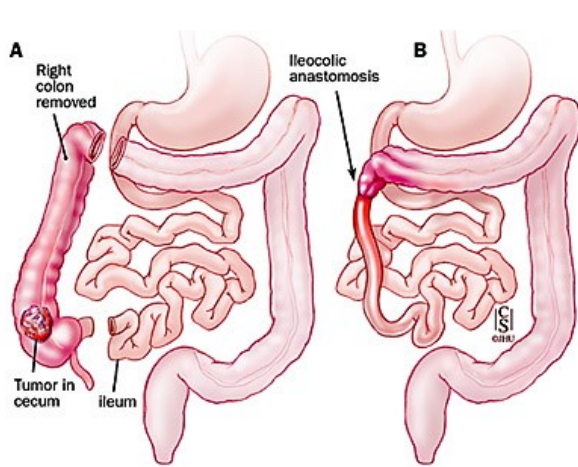

การผ่าตัด

ลำไส้ใหญ่และ
ทวารหนัก

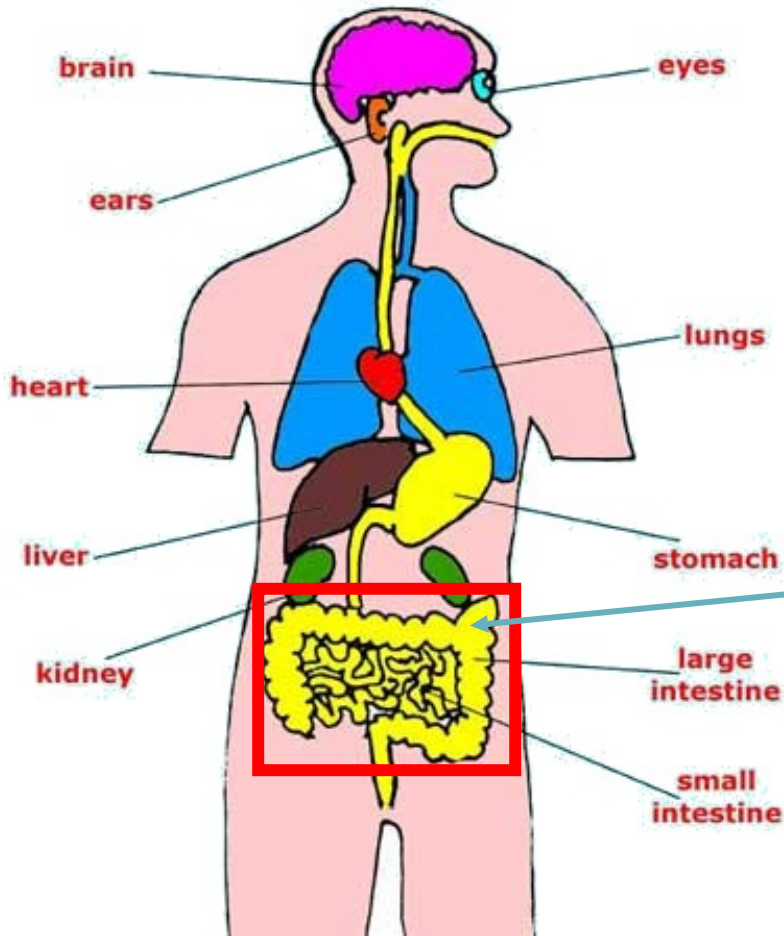
การดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนัก

การผ่าตัด

ลำไส้ใหญ่และ
ทวารหนัก

ผลกระทบ

- ✦ การรั่วของรอยต่อ (Leakage)
- ✦ การตีบของรอยต่อ (Stenosis)
- ✦ ภาวะพร่อง Vitamin B12
- ✦ ภาวะพร่องสารน้ำและเกลือแร่
- ✦ ภาวะพร่องในการดูดซึมสารน้ำและเกลือแร่
- ✦ การดูแลตนเองเมื่อมีทวารใหม่

ปัญหาที่พบและคำแนะนำ

การรั่วของรอยต่อ

พบได้ในการตัดต่อลำไส้ใหญ่ ทุกส่วน
พบได้จากมากไปน้อย ได้แก่

Low rectal anastomosis (2-15 %)

Anterior resection (2.3-5.4%)

Rt. & Lt. Hemicolectomy (0.14-0.4%)

อาการที่พบ

มีไข้สูงกว่า 38 °c อองศาหรือต่ำกว่า 36 °c
อัตราการเต้นของหัวใจเพิ่มเร็ว

ลำไส้ไม่ทำงาน (prolong bowel ileus) ปวดท้อง
อาจมีอาการหายใจเร็ว

ในระยะยาวอาจมี การติดเชื้ในช่องท้อง

การติบของรอยต่อ

พบได้ในการตัดต่อลำไส้ใหญ่กับลำไส้

ตรง: Low rectal anastomosis

อาการที่พบ

ท้องอืด ท้องผูก ถ่ายเหลว ปวดเบ่ง
ถ่ายไม่สุด

คำแนะนำ....

พบแพทย์ เพื่อทำการผ่าตัด เย็บซ่อมแก้ไขส่วนที่มีการรั่ว (กรณีอาการเป็นมาก) หรือมี
การก้างขยายลำไส้ส่วนที่ติบ

ปัญหาที่พบและคำแนะนำ

การพร่องสารน้ำและเกลือแร่	คำแนะนำ
พบได้ในการตัดต่อลำไส้ใหญ่ ออกเป็นส่วนใหญ่หรือ ผ่าตัดออกทั้งหมด (Subtotal or Total Colectomy) หรือผ่าตัดทำทวารใหม่ทางหน้าท้อง ทั้งแบบชั่วคราวหรือถาวร โดยใช้ส่วนลำไส้เล็ก (Ileostomy)	แนะนำ การดื่มน้ำและเกลือแร่ชดเชย หรือ หากถ่ายบ่อยมาก แพทย์อาจพิจารณาให้ยาหยุดถ่าย
ภาวะพร่อง Vitamin B12	คำแนะนำ
พบได้ในการตัดต่อลำไส้ใหญ่ ออกเป็นส่วนใหญ่หรือ ผ่าตัดออกทั้งหมด (Subtotal or Total Colectomy)	แนะนำการรับประทานอาหารที่มี วิตามินบี 12 หรือ อาหารที่มีธาตุเหล็ก ชดเชย

การดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัด

1. ประเมินอาการ/อาการแสดงของการรื้อหรือตีบของรอยต่อ
2. ประเมินภาวะทุพโภชนาการก่อนผ่าตัดและติดตามต่อเนื่องหลังผ่าตัด
3. ส่งเสริมภาวะโภชนาการอย่างเหมาะสมตั้งแต่ก่อนผ่าตัดและต่อเนื่องหลังผ่าตัด
  - ชนิดของอาหาร
  - การปฏิบัติตัวก่อน ขณะ และหลังรับประทานอาหาร
4. ชดเชยการสูญเสียน้ำและเกลือแร่
5. ประเมินความผิดปกติของการรับประทานอาหาร
6. ประเมินความผิดปกติของการขับถ่าย

**สารคดี/มัลติมีเดีย รณรงค์ป้องกันมะเร็ง ซึ่งจัดทำโดย
สถาบันมะเร็งแห่งชาติ ที่ <http://www.kmnci.com>**

ความรู้เรื่องโรคมะเร็ง ตอนที่ 5 5 ทำ 5 ไม่ห่างไกลมะเร็ง

ความรู้เรื่องโรคมะเร็ง ตอนที่ 7: 7 สัญญาณอันตรายของโรคมะเร็ง

สารคดี โรคมะเร็ง ตอนที่ 16 : กินดีอยู่ดี เกินไป ระวังมะเร็งลำไส้ถามหา

**สารคดี โรคมะเร็ง ตอนที่ 19 : มะเร็งหลอดอาหาร โรคร้ายที่มากับสุขนิสัย
การกินที่ไม่ดี**

สารคดี โรคมะเร็ง ตอนที่ 4 : รักเดียวใจเดียว ป้องกันมะเร็งปากมดลูก

สารคดี โรคมะเร็ง ตอนที่ 8 : แมมโมแกรม ตัวช่วยของผู้หญิง

สารคดี โรคมะเร็ง ตอนที่ 11 : เตือนละครึ่งหยุดยั้งมะเร็งเต้านม

Wat Boromracha
Kanchanapisek Anusorn

Copyright © Karana Varodompon

Thank you
for Your
Attention